

451581

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IX

No. 4

22 IANUARIE

1928

În acest număr: *Apel la străinătate* de I. Agârbiceanu; *Rugăciune*, poezie de D. Ciurezu; *Cucerirea orașelor* de Alexandru Hodoș; *Ucenicii Franței* de Gh. Tulbure; *O revizuire a situației economice* de Vasile C. Osvadă; *Curtu* de P. Nemoianu; *Scrisoare din Budapesta: Aspecte politice interne* de M. B. Rucăreanu; *Gazeta rimată: Moșii* de Nicolae Ursu; *Insemnări: Putea să fie; O aniversare; Corvada șabășgoimilor; Amnistia; Falimentul nostru; De închiriat; Țapii ispășitori; Proces pentru idei.*

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. N. IORGA No. 2

UN EXEMPLAR 10 lei

© BCUCluj

Țara Noastră

Apel la străinătate

Principiul suveranității Statului, — ca o condiție primordială a independenței și libertății lui, — a eșit binișor alterat din tratatele de pace care au încheiat războiul mondial. Știm că la Conferința de pace s'a făcut mereu deosebirea între principalele puteri aliate și asociate și între cele de categoria a doua. Făgăduelile făcute, înaintea intrării în luptă, țărilor mici, de-a ședea la Conferința de pace pe scaun de egalitate, au fost date uitării, după vecinicul adevăr omenesc: — „că eu sunt mai mare, iar tu ești mai mic“. Tratatele eșite din această mentalitate permanent antievoluționistă, profund egoistă, nu puteau să nu-i poarte pecetea în ce privește Statele mici.

Astfel principiul suveranității Statului, câtă vreme nimeni nu s'a gândit să-l micșoreze fiind vorba de Statele mari, a suferit înfrângeri destul de grave pentru țările de a doua categorie. Să ne gândim numai la problema minorităților etnice și religioase, soluționată și reglementată pentru țările mici în tratate, și pe care o are sub controlul său permanent Societatea Națiunilor; în aceeaș chestiune, între granițele marilor Puteri, nimeni din afară nu poate avea un amestec.

Mângăerea cu gândul că această știrbire a suveranității țărilor mici e numai un preludiu al interdependenței dintre Statele Europei viitoare, e ineficace și de proastă calitate, fiindcă ne dăm seamă cu toții că interesările și cointeresările de ordin material au adus alterarea principiului scump tuturor națiunilor, și că tendința permanentă a celor puternici e de a înghiți pe cei slabi, ori care ar fi viitoarea așezare a Statelor europene. Numai când cineva e prea lacom, fiind puternic, poate ajunge la soarta Puterilor centrale în ultimul război: la rezul-

tate diametral opuse celor inițiale. Pentru că împotriva celui primejdios de tare și de lacom, se vor coaliza în veci cei mai puțin tari ca și cei slabi.

* * *

În situația dată țărilor mici, dintr'un sentiment instinctiv de conservare, sunt datoare să repare prin tot ce le stă în putință știrbirea suveranității de Stat, — ca și din sentimentul demnității naționale, care nu mai trebuie pus la îndoială când e vorba de Statele naționale.

Înțelegem, desigur, tot ceea ce datorăm străinătății în realizarea idealului de unitate politică a nației noastre, precum înțelegem și strădania de a păstra prietenii sincere cu țările cari ne-au dat o mână de ajutor, de a lega alianțe politice și economice. Știm că azi nu mai putem trăi izolați, și că nu e nici în interesul nostru să trăim.

Numai cât raporturile pe care înțelegem noi dela o vreme să le avem cu străinătatea, sunt dintre cele mai mai ciudate, ca și când ar fi trecut cel puțin un veac dela ceasul în care răposatul Ion I. C. Brătianu a părăsit, ca un suveran indignat, Conferința de pace. Exagerarea de atunci în raporturile noastre cu străinătatea, — supraprețuirea puterilor, — se repetă acum prin întrecerea partidelor politice de a face din străinătate arbitrul situației politice interne dela noi.

Suntem pe drumul de a ne micșora înșine suveranitatea Statului, prin năzuința de a oferi influențe nepermise străinătății în conducerea și gospodăria Statului român.

Ni se pare că, dela unire, am dat adeseori dovadă de lipsa înțelegerii adevărate a raporturilor noastre cu străinătatea. Le-am văzut, de cele mai multe ori, prin prisma interesului de partid, și rareori prin acela al intereselor permanente ale țării. Iar acestea rămâne o nouă dovadă despre fragilitatea înțelegerii ca și a patriotismului adevărat a acelorași partide politice, despre distanța ce o au de parcurs până la o reală maturitate.

Dela unire până azi am avut de nenumărate ori nevoie de a face apel la străinătate, și anume, în deplină solidaritate a partidelor politice din țară. Să pomenim numai chestiunea Basarabiei și propaganda străină, dușmănoasă, care de nouă ani a răscolit atâta lume împotriva noastră. Deplin solidari, în a nu informa străinătatea, am făcut. Nici partidele dela guvern, nici cele din opoziție nu s'au gândit, — dela pregătirea Conferințelor de pace până azi, — să inițieze și să desăvârșescă o mare și temeinică propagandă pentru informarea străinătății. Ne-am creiat și ne-am sporit dușmanii și răuvoitorii în străinătate prin desinteresarea dela o datorie care revenea tuturor, guvern ca și opoziție.

Pentru a putea insinua cel puțin umbra unei disculpări în fața acestei neglijențe, ne-a plăcut mereu să ne refugiem la spatele sentimentului de mândrie națională: „Ce ne pasă de ceea ce spun duș-

manii noștri în străinătate? Un Stat și o națiune conștientă de puterile sale, ignorează bârfirea. Căinii latră, caravana trece“.

Increzuți în puterea de viață a Statului ca și a națiunii, geloși de suveranitatea noastră națională, — cel puțin la aparență, — am trăit ani de-arândul, ca partide politice, în complet dispreț sau disconsiderare față de opinia publică ce s'a creiat Statului nostru în străinătate.

Ani de-arândul, când superioare și permanente interese de Stat, au cerut nu numai să informăm, cinstit și exact străinătatea, ci să facem chiar o înfinsă propagandă, — am făcut. Străinătatea nu ne interesa, cu opinia ei, cu critica ei. Părea că trăim în cea mai adâncă conștiință de propria noastră valoare, și că suntem, în grad suprem, geloși de suveranitatea Statului nostru.

* * *

Păzirea cu scumpătate a suveranității noastre, în situația dată, a fost însă numai o iluzie. Mândria, lipsa de reacțiune la noi, în fața opiniei publice din străinătate, se datora, după cum vedem azi, unui singur element: tot ce se vorbea sau se scria în străinătate despre noi nu putea avea aproape nici un răsunet, nici un cuvânt, în situația politică internă. *Trăia Ion I. C. Brătianu, care, în mod suveran, hotăra asupra situațiilor politice, mai ales asupra succesiunilor la guvern.*

Din nenorocire, până azi aproape la atâta se reduce la noi interesul partidelor politice: să domineze situația internă, să poată răsturna guverne, să poată lua succesiunea.

Chiar o victorie în politica externă la noi nu e contată în creditul țării ci a partidului eventual la putere.

Câtă vreme un singur factor intern domina aceste preocupări, el era centrul întregului interes al partidelor politice, puțin ne păsa de ce spune străinătatea, chiar dacă uneori ne prefăceam că credem a putea influența hotărârea politică internă cu ecouri din străinătate. „Scandalul european“, de care vorbea opoziția, sau „bolșevismul“ opoziției, de care vorbea guvernul, erau tot numai vorbe tari pentru agitația politică internă și scopurile ei așa de comune și subt nivelul înaltelor preocupări de Stat.

Dar iată că abia dispărut factorul politic intern care hotăra de situația politică de-acasă, și mai ales de succesiunea la guvern, și străinătatea, — informarea ei, opinia ei, — începe să fie centrul preocupărilor partidelor politice care luptă pentru putere, — fără nici o grije de demnitatea și suveranitatea Statului. Guvernul ca și opoziția vreau să facă din străinătate un factor determinant în politica noastră internă, — făcând fiecare tot mai des apel la ceea ce crede străinătatea despre noi, adică despre cutare partid politic.

Deși guvernul, lipsit de sprijinul lui Ion I. C. Brătianu, se simte micșorat în puteri și fără siguranța zilei de mâine, o parte

a opoziției, părăndu-i că liberalii nu pleacă destul de repede dela putere, desorientată de faptul că n'a plecat îndată după prăbușirea în moarte a șefului, și temându-se încă de puteri oculte, apelează la străinătate să nu acorde împrumut guvernului. Iar liberalii, chiar din sentimentul nesiguranței, se grăbesc să facă străinătății concesiuni la cari, trăind Ion I. C. Brătianu, nu s'ar fi gândit. În aceeaș vreme duc și ei campanie de presă în străinătate contra unei părți a opoziției, ca și aceasta împotriva guvernului.

Am ajuns astfel, dela o zi la alta, ca în cadrele Statului național și suveran, nu numai să recunoaștem marea importanță a cuvântului străinătății, ci să uităm chiar de demnitatea de care nu e permis să ne desbrăcăm, să invităm influența străină, și să ne spălăm rufele în străinătate.

Dintr'un mare interes de Stat?

Nu! Ci pentru a domina situația politică internă; unii pentru a-și asigura rămânerea la putere, — alții pentru a grăbi răsturnarea. Repetăm: până azi acesta e scopul suprem al partidelor politice dela noi.

* * *

Să ne înțelegem. Dela unire până azi, și cât va dăinui țara și neamul, au fost probleme și vor fi, cari e antinațional și dezastuos să fie altfel privite decât prin prisma permanentelor interese ale Statului. E un imperativ al conștiinței și al demnității naționale ca în jurul lor să fie totdeauna solidaritate desăvârșită.

Credem că una din aceste probleme este și aducerea sau colaborarea capitalului străin. A-l cere, — pentru unii cari au mărturisit ani de-arândul altă concepție economică, — nu poate fi o crimă. Subt raportul intereselor de Stat revenirea e salutară; iar dacă sunt sorți de izbândă, fără paguba țării, acțiunea trebuie ajutată fără nici un gând rezervat. Incercarea de-a împiedeca realizarea împrumutului extern, când îi recunoști necesitatea, numai pentrucă e posibil să-l faci alt guvern nu al tău, și astfel să se consolideze însăși guvernarea antipatică, — e antinațională ca principiu, iar ca tactică e o dovadă de adolescență.

Pe de altă parte ieșirea pe piața străină cu rufele murdare ale politicii interne, ca să fie spălate acolo, e, — cuvântul s'a spus, — o țișanie.

Năzuința de azi a partidului liberal de-a ajunge la capital străin e condamnabilă însă subt raportul nașterii ei: s'a gândit la nevoia urgentă a capitalului străin numai când a dispărut forța asigurării guvernărilor liberale: Ion I. C. Brătianu...

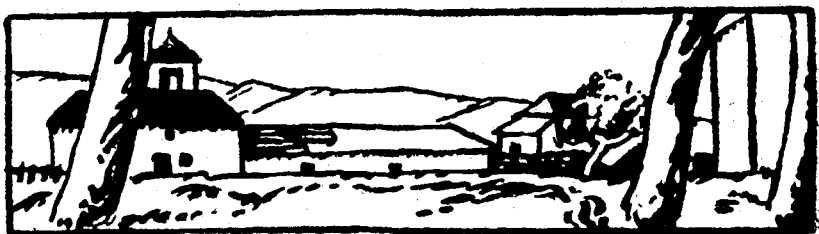
Dacă înverșunarea luptelor de partid la noi n'ar fi așa de eșită din matcă încât că nu mai încapă între granițele statului, ci să ne dăm în spectacol și în străinătate, bunul simț românesc și-ar da mai ușor seama că finanța internațională nu suferă de sensibilitate deosebită

față de un partid sau altul dela noi, că e sensibilă numai *pentru interesele sale* și că ne va da concursul când aceste interese pot fi satisfăcute, — ori care ar fi guvernul. Ne-am da seama, că nici opoziția nu va putea să jertfească interesele țării celor străine, că și ea va întâmpina aceleași greutăți ajungând la putere, și că, deci nu e motiv de jubilarie în caz de nereușită a altora.

Am putea face un pas înainte în politica de demnitate și suveranitate a Statului, în loc să căutăm factori externi cari să decidă de politica noastră internă: Dar, din nenorocire, la noua Poartă, — aceea a finanței internaționale, — azi nu sunt trimiși să lucreze în taină pentru răsturnarea Hospodarului numai descendenți ai Fanarioșilor ci și urmași proaspeți ai păstorilor și plugarilor români.

I. AGĂRBICEANU

Rugăciune *)

O! Doamne,
Iartă-mi, păcătos ce sînt.
Mi-e gândul greu — o ploae de cuvânt —
Mi-e sufletul o rupere de vînt.
Mi-e fruntea 'n larg o floare de pămînt.

O! Doamne,
Iartă-mi, păcătos ce sînt.

Din satul care sue 'n primăvară,
Din cuibul unui crîng, din mîna Ta,
Eu m'am desprins și 'ncerc a cuvînta
Ca mugurul pripit de primăvară.

Mă duc robit prin lanuri care 'nflor
Și urma mea s'astupă de viață,
Mă 'nbăt sorbind a zilei dimineață
Și sub privirea Ta eu cînt și mă 'nflor.

Tu treci cu râu 'n vale, plin de cer,
Și-o urmă de mistreț o pierzi în fund,
Și ochii Tăi eu simt cum mă pătrund
Din înflorirea 'n care rîd și pier...

O! Doamne,
Iartă-mi, păcătos ce sînt
Mi-e gândul greu — o ploae de cuvânt —
Mi-e sufletul o rupere de vînt,
Mi-e fruntea 'n larg un bulgăr de pămînt...

O! Doamne
Iartă-mi, păcătos ce sînt...

D. CIUREZU

*) Din volumul «Rugăciunile mele»

Cucerirea orașelor

Incidentul regretabil, provocat deunăzi, în plină ședință a consiliului comunal din Cluj, de reprezentantul unei anumite populații minoritare, nu e, pentru noi, decât simptomul răzleț al unei maladii generale, cu efecte foarte neplăcute pentru interesele românești. Niciun român iubitor de țară, și, pe deasupra înțelegător al treburilor publice, nu poate să fie mulțumit de chipul cum sunt conduse astăzi destinele orașelor din Ardeal și Banat. Nicăieri nu s'a statornicit, pe acest tărâm, un program de realizări inspirat din poruncile categorice ale ideii naționale, la a cărei flacără sacră s'ar cuveni să se topească micile patimi de fiecare zi. Prefutindeni s'a înstăpănit, în schimb, strategia ușuratică a aranjamentului personal și stăruiește un sentiment obștesc de penibilă desorientare. Nu știe nimeni, din ce loc să înceapă și încotro să apuce? Unde e punctul de sprijin și care e ținta? Cine ocrotește, între clădirile neprietenoase ale cetăților vrăjmașe de altădată, propășirea zorită a elementului românesc, și ce perspective se deschid, aci, pe seama copiilor noștri, în viitorul cel mai apropiat?

Cât despre moștenirea trecutului, pe aceasta o cunoaștem prea bine. Majoritatea orașelor din Ardeal și Banat n'au fost niciodată românești, cum nu sunt nici astăzi. Un lung proces istoric, ale cărui obârșii merg până în organizarea feudală a evului mediu, explică această creștere nefirească a unor așezări străine în mijlocul țărânilor băstinașe, legată în chip silnic de petecul ei de pământ. Orașele aceste, prin urmare, au fost întemeieri artificiale, pironite în trupul națiunii noastre, cu gândul preconțuit de a fi, în acelaș timp, forțate de expansiune economică și nucleuri de desnaționalizare. Surplusul de energie a robusteii noastre pătri rurale urma să fie măcinat pe două căi, cu deosebire în cursul veacului încheiat, când și-a făcut apariția pe scena lumii cele două arme cu dublu ascuțit: *capitalismu* și *cultura*. Doi aliași și-au dat atunci mâna, făgăduind pieirea noastră: mercantilismul evreiesc și școala maghiară. Cel dintâi s'a însărcinat să împiedece formarea unei burghezii românești puternice, care s'ar fi ivit, desigur, pe ruinele clasei nemeștii scăpătate. Cea de-a doua a

avut grije să oprească procesul normal de cristalizare a intelectualității românești conducătoare.

Ne resimțim și astăzi de năvala programatică a coloniștilor de diferite seminții, cari au fost imbarcați cândva de dincolo de Tisa, pentru a duce la bun sfârșit planul de pauperizare materială și sufletească a unui popor de plugari. În slujba acestei campanii de aservire s'au pus deopotrivă băncile evreiești și politica șovinistă a magnașilor dela Budapesta. Efectele se văd. Viața românească s'a păstrat neșirbită în fundul codrilor, în văgăunile munților, de-alungul ogoarelor, într'o atmosferă impenetrabilă de tradiție patriarhală, dar a fost izgonită aproape cu desăvârșire din centrele comerciale și industriale ale provinciei, unde cei câțiva medici, avocați sau funcționari de bancă români păstrau mai departe legăturile lor profesionale exclusiv cu lumea din care se detașaseră. Ei rămăneau, astfel, niște exilați în propria lor țară.

După unirea cu vechiul Regat, și, ca o consecință a prăbușirii fostului regim, după constituirea stăpânirii românești în fiecare colț al României-intregite, a urmat o scurtă perioadă de însuflețire naivă, când jucam hora unirii și ne pregăteam să sărim cu pași de uriaș peste toate dificultățile de a doua zi. Prea multă încredere în aptitudinile noastre sportive. Ne-am închipuit, în frigurile triumfului care a urmat îndelungatelor așteptări, că restabilirea în toate drepturile lui nesocotite a elementului românesc, e o reparație care trebuie să vină, ca să spunem așa, de la sine. O serie de firme maghiare de tradus. O lungă fâșie tricoloră de atârnat de-asupra câtorva întreprinderi naționalizate. Mai mulți absolvenți de Teologie așezați prefecți de poliție și inspectori la Siguranță. Foști avocați la Dicio-Sân-Mărtin, sau ridicoli manaici ai scrisului confuz, sălțați profesori la Universitate. Câteva întreprinderi bancare improvizate; un maldăr de permise de export aruncate pe piață; și, mai ales, un val tumultuos de clienți neofiți ai funcționarismului român, plini de încredere în largheța bugetară, și foarte convinși de însemnătatea lor în mașinăria complicată a noului stat. Iată cu ce am pornit la drum, ca să ne îndeplinim misiunea noastră la această mare cotitură a vremii, și să restabilim un echilibru just între statul românesc și orașul înșesat de străini.

Unde am ajuns, se poate vedea astăzi. Să spună fiecare, dacă e satisfăcut de progresele pe cari le-a făcut, în Ardeal și Banat, după zece ani, opera de cucerire a orașelor. Abia acum ne dăm seama, — afară de unii, cari au întârziat și în această privință, — că repararea tuturor nedreptăților trecutului nu e o întreprindere de o singură generație și nu se face, în niciun caz, automat. E nevoie de o lungă încordare, de o stăruitoare și metodică activitate, de o raliere a tuturor energiilor în jurul aceleiaș năzuinți colective.. Să recâștigăm timpul pierdut. Să grăbim, printr'o politică de permanentă intervenție, procesul de închegare a burgheziei românești. Să întărim, începând de pe băncile școlii, pătura intelectuală românească. Să nu ne mulțumim cu schimbările de fațadă, dinspre partea cărora, în definitiv, putem să rămănem și pe mai departe, pe pământul nostru propriu, musafiri tolerați ai zidurilor întunecate...

Foștii stăpânitori de ieri, astăzi cetățeni minoritari ai României-întregite, ar trebui să înțeleagă ei înșiși legitimitatea acestor tendințe de nivelare. Și, fără îndoială, ei ar ajunge la o asemenea concluzie, dacă ar avea în fața lor, pe acest câmp de bătaie, un front unic al partidelor românești. O politică de păzire a intereselor naționale, urmată deopotrivă de toți șefii guvernelor și de toți conducătorii opoziției. Din nefericire, tocmai acolo, unde ar fi necesară o mai frățească strângere a rândurilor se desfășoară o mai aprinsă cavalcadă de pasiuni. Ascuțișul concurenței între diferiții competiționari (sau deținători) ai puterii ne taie tuturora craca de sub picioare. Românii își aruncă în obraz tot felul de învinuiri, spre bucuria acelor, cari ar trebui să stea respectuoși la o parte înaintea puterilor noastre unite. Ceva mai mult, în această acțiune de denigrare a adversarului, agenții unor partide românești nu pregetă să se alieze cu minoritarii, cari, nu mai încapre îndoială, sunt gata oricând pentru o asemenea convenabilă tovarășie. Iar nouă, ni se cere să aplaudăm acest spectacol, bucurându-ne din toată inima, că spiritul juridic al d-lui Romulus Boilă, de pildă, merge braț la braț cu știința biblică a d-lui dr. T. Fischer, iar simțămintele patriotice ale dlui N. Bănescu se simt îngemănate cu convingerile internaționale ale d-lui socialist Ehrenfeld, — spre fericita deslegare a problemei orașelor din Ardeal și Banat...

Nu e greu să descifrăm pricinile pentru cari am ajuns aci. Ele sunt de două soiuri: greșeli de legiferare și alunecări pe povârnișul arenei electorale. Incepem cu acestea de pe urmă, ca să ne întorcem, apoi, la cele dintâi.

Acum cinci ani, în ajunul retragerii sale de la cârma țării, partidul liberal a ținut „să facă” alegerile comunale (se știe ce înseamnă această expresie tehnică), deși zilele îi erau numărate, și, deși nu putea să nădărduiască într-o bună primire din partea alegătorilor. Era, evident, o provocare la adresa partidelor de opoziție, cari au răspuns acestei lovituri *politice* printr'un front unic *electoral*. În acest front unic, partidul național, — care nu fuzionase încă cu partidul țărănesc, — a stăruit să fie primiți și maghiarii, și sașii, și evreii, și socialiștii, și, pe alocuri, chiar, comuniștii. La timpul său, noi am arătat eroarea unei asemenea alianțe prea peștrite, care lua caracterul unei evidente mezalianțe, și am apăsas asupra consecințelor, pe cari le va avea, din punct de vedere al intereselor românești, compoziția acestei salate, pe care stomacul nostru nu putea s'o digereze. N'am fost profeți mincinoși. În cea mai mare parte din delegațiunile permanente, însărcinate cu conducerea orașelor din Ardeal și Banat, noi, românii, suntem în minoritate. Și vă întrebăm, fără să ne sinchisim la ce club vă plățiți cotizațiile, dacă în felul acesta se poate aduce la îndeplinire politica de permanentă intervenție în procesul de închegare a burgheziei românești și dacă se poate contribui astfel la întărirea pătorei noastre intelectuale din orașe? Cine să ne ia sub protecția lui? Răposatul Karl Marx? Internaționala a III-a? Talmudul? Stația lui Matei Corvin?...

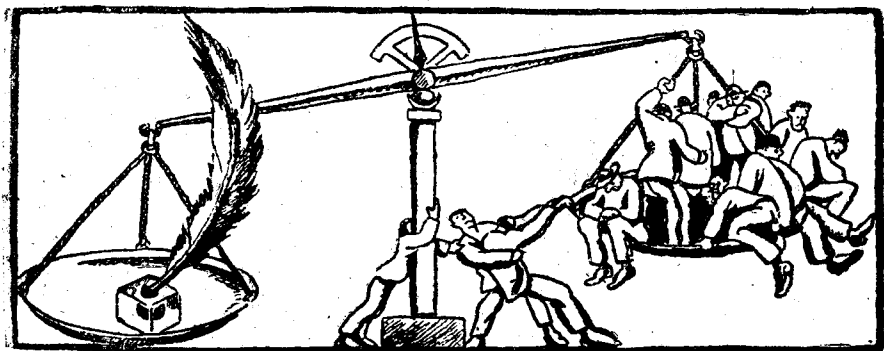
A doua pricină a poziției desavantajoase în care ne găsim,

trebuie căutată în pripita legiuire administrativă în zodia căreia trăim, și care nu ține seama nicăeri de situația specială moștenită în teritoriile alipite. Prea repede am fost asvârliți, cu destinele orașelor din Ardeal și Banat, în brațele votului universal. Cărmuitorii de azi ai României întregite au pierdut din vedere, că e nevoie, mai întâi, de o corectare echitabilă a ravagiilor lăsate în urmă de urzelile Monarhiei defuncte, și abia pe urmă se va putea oferi orașelor râvnita lor autonomie.

O revizuire a legii amintite se impune, prin urmare, ca un postulat național. Dacă guvernul prezidat de d. general Averescu n'ar fi fost înlăturat, în condițiunile știute, la începutul vacanței trecute, astăzi această modificare ar fi fost un fapt îndeplinit. În lipsa unei concepții schimbate, viitoarele alegeri comunale ne vor găsi în aceeași atmosferă de acum doi ani. Iar se va amesteca politica de partid în conducerea orașelor din Ardeal și Banat, târând după ea prea cunoscutul cortegiu de dușmăni veninoase și compromisuri interesate. Iar ne vom sfârteca între noi, spre mulțumirea bunilor minoritari. Iar se vor porni prietenii politici ai d-ului Iuliu Maniu, fanatici apărători ai demnității acestei provincii românești, să ceară voturile negustorilor împreună cu d. dr. T. Fischer, și pe acele ale comuniștilor alături de tovarășul Ehrenfeld.

Cât privește cucerirea orașelor, aceasta rămâne, după cât se pare, pe seama strănepoșilor noștri..

ALEXANDRU HODOȘ

Ucenicii Franței

Oamenii ca și popoarele se aseamănă.

Toți suntem de acord, că între noi și francezi există o strânsă înrudire sufletească. Nu-i vorba, note comune avem din prisos cu toate neamurile de obârșie latină. Dar ele se opresc la o anumită limită. Ne place la Roma sau la Madrid, dar par'că ne simțim mai bine la Paris. Între noi și francezi este ceva mai mult decât o afinitate de rasă. La descendența comună de sânge și de limbă s'a adaus, în cazul de față, un contact mai viu dela om la om, dela cultură la cultură. Este vechiul contact al țării românești cu Parisul, care datează de aproape o sută de ani. Contactul acesta de trei generații, cu schimbul de idei, care l-a produs, a creat în mod fatal o comunitate de spirit, o înrudire de vederi, de gusturi și sentimente între cele două popoare, cum rar s'a mai văzut. Nu este o simplă paralelă sau asemănare de ordin politic. Este acelaș *ritm sentimental și moral*. Este acelaș suflet care vibrează la fel. Este *ritmul latin*, cum îl numește un scriitor francez. Citiți amintirile și impresiile gazetarilor din țările latine, care ne-au făcut vizita astă-toamnă. Toți s'au simțit la noi „acasă“ și toți au plecat încântați de calitățile pur romanice ale admirabilului nostru popor, reprezentantul străvechiu și paznicul secular al latinității la gurile Dunării.

Cred, că nu mai este nevoie să specificăm și să demonstrăm cu probe omogenitatea sufletească dintre români și francezi. Orice absolvent de liceu știe să ni-o prezinte sub diferitele aspecte ale vieții noastre colective: politic, literar, social și artistic. Grație acestei tradiții de cultură și educație, am ajuns să spunem, că astăzi la București se râde, se plânge și se iubește exact ca la Paris.

În oglinda Capitalei noastre de pe malul Dâmboviții ne face să privim reflexul ciudat de pe malurile Senei.

Suntem ucenicii Franței! Și ne mărturisim ca atari la toate ocaziile, cu toată sinceritatea și cu toată mândria. Chiar dacă înru-direa noastră cu francezii s'ar vedea — cum pretind adversarii — ca o simplă maimuțărare a Apusului, ca o simplă împrumutare de gusturi, mode și obiceiuri pariziene, nu ne simțim de loc umiliți. Mai ales, că nu este cazul. Parisul, focarul grandios al luminii mondiale, îl primim bucuroși ca model de imitat și-l preferăm totdeauna față de oricare altă Căpitală europeană. Mai mult: pe lângă București, România pare că mai are o supracapitală: Parisul. Spre el se îndreaptă toate mințile și toate inimile românești „cum se îndreaptă spre soare floarea soarelui” — spunea cineva.

Francezii știu lucrul acesta. Și dacă nu sunt — cum nici nu pot fi. — încântați de toate moravurile noastre politice și sociale, de sigur au toate motivele ca sub raportul cultural să fie mândri de ucenicii lor din depărtatul Orient.

* * *

„România intelectuală este franceză” — a spus-o de curând și de sigur cu o sinceră satisfacție, dl H. Massis.

Să ne oprim o clipă la afirmația aceasta.

Mă întreb: să fie oare adevărat? Și răspund: *nu*. Cel puțin nu pe de-a întregul. Trebuie să distingem bine lucrurile, pentru că în ultimele ei consecințe logice, constatarea aceasta poate să aibă și alt înțeles. Când zicem „România intelectuală este franceză” se poate interpreta în felul, că ea nu și-a găsit încă legile și formele de exprimare ale spiritului românesc. Și dl Massis așa o înțelege. Faptul, că clasa noastră cultă este adăpată de spirit francez, poate să fie și o calitate, dar în același timp poate să însemneze o scădere, *absența geniului latin local*.

Or, aceasta nu poate să corespundă realității, pentru că un geniu local *al nostru* există. Il avem. Elementul latin există în cultura noastră națională. El este aluatul nostru sufletesc. Admitem că nu s'a putut încă afirma pe de-a întregul și nu și-a găsit încă legile și formele expresiunii în toate dovezile vieții noastre spirituale. Dar latinitatea, ca materie primă, o avem toți la baza ideologiei noastre și suntem pătrunși de nevoia absolută de-a o susține, a o proteja și întări, fiindcă ea ne deosebește de slavi și de germani, punându-ne la adăpost de influența culturii lor.

Suntem un popor relativ tânăr. Popoarele mici de obicei nu umblă în școala celor mari. În mod fatal am suferit și vom mai suferi diferite influențe culturale străine. Pentru prezent influența cea mai vie și mai binefăcătoare este pentru noi cea franceză. În zona ei ne simțim mai bine, tocmai pentru că ne leagă și ne atrage *fondul latin comun*.

Am zis, că „ne simțim mai bine” în zona culturii franceze. Și aici iarăși mă întreb: toți? Clasa noastră intelectuală are ea, *toată*,

predispoziție și afinitate pentru cultura franceză? Din nenorocire nu. Iată deci, că constatarea dlui Massis, oricât ar fi de măgulitoare, nu stă în picioare pentru întreaga noastră pătură cultă. Nu e vina ei, dar în definitiv aici am vîit să ajungem.

La provinciile alipite. Toate patru împreună sunt aproape dublu cât vechea țară mamă. Majoritatea clasei intelectuale românești de astăzi este deci foarte puțin afinsă de spirîtul culturii franceze. Cine cunoaște lumea acestor cinstiți cărturari, gusturile și preocupările lor, va fi de acord cu mine, că prea puțin se simt în comunitate de gândire cu francezii ori cu „fratelli” noștri italieni. Explicația socot, că e de prisos. Mentalitatea lor poartă și azi stigmatul robiei culturale, în care au fost osândiți a trăi și care a sfârșit prin a-i desfigura complect. Cunoașteți fenomenul. Între avocatul nostru din părțile Sătmărulei și între colegul său din București este o adevărată prăpastie de mentalitate, de gust și manieră. Intelectualul Capitalei noastre e mai aproape intelectualicește de oricare francez decât de cărturarul de duzină din Ardeal sau din Basarabia.

Sunt rezonanțele străine din suflete. Acestea au creiat prăpastia fatală a regionalismului, care bântuie la fel, pe amândouă versantele Carpaților. Abisul acesta nu se poate sări dintr'un pas. El trebuie umplut și nivelat. Iar nivelarea cere răbdare și muncă sistematică. Trebuie eliminate rezonanțele străine, trebuie curățită pojghița supra-pusă pe fondul genuin.

Spiritul intelectualului ardelean trebuie curățit de pojghița Budapestei; cel bucovinean de pojghița Vienei; basarabeanul de cea cu miros de iuft a Moscovei, și chiar cel din Muntenia trebuie purificat de pojghița fanariotă, poate cea mai desfigurantă dintre toate.

Primul pas în direcția aceasta cred, că ar fi *școala și cartea franceză*. Pe lângă cultura românească cea adevărată, la izvorul căreia în mod firesc au să se adape toți, intelectualilor din nouile finuturi să li-se deschidă largi porțile culturii franțuzești. Bătrânii sunt mai greu de pornit pe drumuri noi. Dar să începem cu fineretul dela Universități. Limba franceză să fie obligatoare la toate facultățile. Nici un cărturar să nu intre în viață înainte de a fi stat câtva timp la Paris sau la altă Universitate din Franța.

Limba lui Molière va produce schimbări radicale. Graiul lor — expresie a spiritului — colțuros și greoiu va împrumuta luciul și claritatea latină. Contactul cu cultura franceză le va modela perfect spiritul și mentalitatea.

La fondul de gândire disciplinată, la concepția serioasă a vieții, la caracterul masiv, la spiritul idealist, format în școala asuprii și a renunțării, la aceste și alte calități morale, care constituie fondul psihic al intelectualului nostru din provinciile alipite, adăugându-se limpezimea și strălucirea spiritului francez, va rezulta un nou aluat. Din el se va forma *intelectualul de mâine*, care are șansa să fie superior celui de azi. Și ca forță de muncă și ca spirit de sacrificiu. Altul fi atunci și rolul și viitorul lor la conducerea trebilor publice din țară.

Mult mai omogenizați prin contactul cu aceeaș cultură superioară, se vor simți mai „acasă“ la București și mai apropiați ca ideologic de „frații“ lor din patria mamă. Procesul de dărâmare a granițelor sufletești — care s'a ivit după dărâmare a granițelor geografice — și pentru care noi, cei grupați în jurul acestei reviste am luptat dintru început, se va accelera metodic și simțitor.

Deci, cât mai multă limbă și cultură franceză, în nouile provincii. Cursuri pentru intelectuali noștri în toate orașelele, și burse numeroase, ar fi cei mai bine cheltuiți bani ai Statului.

Dacă ni-se spune, că suntem „colonie franceză“ (deși suntem cea mai veritabilă colonie romană), să fim cel puțin toți ucenici ai Parisului!

GH. TULBURE

O revizuire a situației economice

— Greșelile inițiale —

După întregirea neamului, România-Mare a cunoscut calvarul crizelor economice, agravate printr'o serie de greșeli, din ce în ce mai complicate și mai dezastroase, tocmai pentru simplul fapt că puteau fi evitate.

În urma marilor turburări politice, pricinuite de războiul în care s'a întocmit noul Regat român, situația tuturor provinciile alcătuitoare era analoagă. Ele se găseau: în ordinea producției, *desorganizate*; în ordinea financiară, *haotice*; însă pline de *posibilități* și *rezerve* economice.

În această situație, reiese limpede care ar fi trebuit să fie politica noastră reală, de Stat în plină consolidare. Din nenorocire, în cei din urmă 30 ani, românismul a trecut prin cea mai delicată fază a unei națiuni, și anume: crearea cadrelor intelectuale pentru conducerea Statului, silit de fatalitatea istorică să-și răstoarne vechile discipline, bazele pe alte concepții, decât aceea a Statului modern european.

Era firesc, deci, ca românismul, în momentul războiului, să se afle complet nepregătit. E mai bine să lăsăm însă la o parte vina acestor fatalități. După război, în fierberea tuturor patimilor deslănțuite, orbirea a trebuit să fie a *tuturor*, ca să nu vadă clar cecece acum, după zece ani de dureroasă experiență, controlăm și clasăm cu judecățile noastre coapte. De la început, date fiind condițiile semnalate, s'a conceput greșit marea problemă a refacerii țării, încercându-se nenorocita și imorală operă de *dominație și exploatare politică prin aservire economică*.

Programul, urmat cu o perseverență demnă de o cauză mai bună, a fost înfăptuit. S'a menținut, deci, ștarea haotică valutară cât era decent posibil, pentru a absorbi prin tot felul de jocuri ilicite imensele rezerve naturale ale țării întregite. În loc să ne ocupăm *imediat* de regularea problemei noastre valutare și de integrare noastră economică prin consolidarea financiară, fie ea cât de modestă, am *feudalizat* temporar leul în interior, lăsându-l într'o situație fatală în

străinătate. Și am ajuns la atotputernicia *mercantilismului bancar* de la București.

În provinciile alipite s'a forțat menținerea, vreme de aproape doi ani, a vechilor și străinelor emisiuni de coroane și ruble, rămase fără sprijin și garanții, pe urma desmembrării monarhiei austro-ungare și a fostului imperiu moscovit.

Nenorocitele coroane și ruble, ajunse în bătaia vânturilor, erau la tot pasul ingenușchiate și exploatate de acest leu feudalizat și înmulțit, în primele luni după revenirea guvernului dela Iași la București, cu preschimbarea *al pari* a leilor Băncii Generale, emiși de germanii ocupanți ai Munteniei. Toate eforturile de pe atunci, făcute de unii factori ai Ardealului, ca și de conducătorii din Basarabia și Bucovina, de-a se unifica imediat valuta au rămas infructuoase în fața omnipotenței mercantile a leului feudalizat prin băncile și samsarii agreeați guvernului. Așa am ajuns la rușinoasa stare când valuta unei părți de țară, leul, specula valutele provizorii, ajunse suspendate, ale provinciilor alipite. Se plătea un leu cu 3—4—5 coroane și cu ruble cât mai multe.

În această epocă de neîngăduită speculă a leului, s'au pauperizat provinciile alipite și în special Ardealul. Roadele speculei leului au ajuns, în prea mare măsură, în mâinile „Schieberilor“, care au risipit rodul speculei lor pe cheltueli rușinoase și neproductive.

În aceeași vreme, provinciile alipite, astfel pauperizate, se sbăteau în valurile de hârtie=monetă, fără valoare sau cu o foarte problematică valoare. Dar nenorocirea creștea zi cu zi. Oameni cu iscusințe și apucături de tot felul, găsiu, în acest timp de tranziție, sute de mijloace să importe din Ungaria, Austria și Rusia formidabile sume de coroane și ruble pentru ca la schimbarea lor în lei să ofere fristul spectacol de-a schimba la băncile din Ardeal și celelalte provincii alipite, sume de sute de milioane de coroane și ruble prin oameni politici, din nenorocire.

Un sentiment de demnitate națională ne îndeamnă să nu ne oprim aici, asupra unor rușinoase detalii. Constatăm numai, că marva greșală, de-a nu se fi făcut imediat, *unificarea monetară* sau cel puțin scoaterea din circulație a coroanelor și rublelor prin bilete provizorii, a pricinuit țarei pierderi de miliarde și a sărăcit provinciile alipite.

De dragul speculațiilor imorale economice s'a menținut și echivocul din jurul Băncii Naționale, creat prin alipirea noilor provincii. Se știe, că Banca Națională a fost înființată de particulari cu concursul Statului, care pe urmă, și-a vândut participarea sa acționarilor particulari. Statul a rămas numai cu contractul de cedare către Bancă, a dreptului său regalian de-a emite bilete și cu un control impus depe urma acestui contract.

Tot așa se știe, însă, că condițiile contractului de cesiune către Banca Națională a dreptului Statului de-a emite bilete de schimb privea exclusiv vechiul Regat. În Dobrogea Nouă, care nu era cuprinsă în contract, Banca Națională n'a funcționat, decât numai după-ace prin o prelungire făcută prin surpriză s'a strecurat fără o

justă contravaloare, lărgirea acestui privilegiu și peste ținuturile alipite în 1913.

Consecințele primei greșeli, de a nu se unifica imediat valuta țării întregite, a încoronat opera de slăbire financiară a provinciilor alipite, fără să întărească economiceste vechiul Regat sub raportul mijloacelor de producție directă agricolă și industrială. Motivele le-am semnalat, când am spus că roadele acestor speculații au intrat în mare parte în mâinile speculanților, care au risipit cu două mâini ce-au câștigat cu câte-o lovitură.

De câte ori se ridică chestiunea întârzierii unificării valutare, se argumentează cu imposibilitățile Băncii Naționale de a acoperi, atunci, cu stoc de aur, emisiunea mărită, cerută de preschimbarea coroanelor și a rublelor. Pentru răsturnarea acestor argumente artificiale ne referim la studiile științifice a d-lor dr. I. N. Anghelescu, rectorul Academiei de Inalte Studii Comerciale și Industriale, azi un fervent liberal, și la soluțiile date de către dl. I. Răducanu, profesor la aceeaș Academie, azi un fervent național țărănist. Acești doi distinși specialiști în materia de care vorbim arătau existența mijloacelor de a garanta emisiunea de bilete reclamată de unificarea monetară și de normalizarea valutei noastre.

Averea națională aparținând statului și particularilor oferea o garanție fiduciară mai mult decât îndestulătoare. Dar stăpânii leului feudalizat n'au vrut s'o facă, la fel cum s'au coșdit până azi să facă stabilizarea leului.

Au preferat cursul scăzut al coroanelor și rubelelor, și continuă să prefere azi zăpăceala publicului, care își anină nădejtile și își face calculele pe temeiriile șubrede a cursurilor dela Zürich și Paris, păgubindu-se și păgubind țara în o măsură ce întrece orice îngăduință și orice limită legală și economică.

În sfârșit, după unificarea monetară, făcută abia în August 1920, cu amputarea financiară a realelor valori din Ardeal și pe urmă din Basarabia, dar în profitul câtorva speculanți de valută, ne-am pomenit cu plafonul emisiunii de lei statornicit mai târziu la cifra de 21 miliarde și câteva milioane.

Acest plafon de emisiune, constituie a doua mare greșală în detrimentul consolidărei noastre economice.

Nenorocirea țării a făcut, ca leaderul economic și financiar al partidului politic, care a guvernat mai mult în acest răstimp, să scape pentru moment, de sigur cu bună credință, *realitatea* vieții noastre economice și să proclame prin măsurile sale imperiozitatea *revalorizării leului*, ajuns tocmai în urma primei mari greșeli variind între 1.70 și 3 centime franc elvețian.

Pentru înlesnirea acestei utopice revalorizări, s'a făurit faimoasa convenție între Stat și Banca Națională *limitând* emisiunea la 21 miliarde de câte-va sute de milioane. Acest plafon de emisiune a pricinuit crizele ce s'au perândat și a nimicit producția, prin forțarea etalonului de dobânzi era fatală în urma plafonului de emisiune.

Prin limitarea la 21 miliarde a emisiunii, viața economică a

fost lipsită de mijloacele îndestulătoare a schimbului de produse, mărfuri și servicii. Realitatea este, că România veche avea, în preajma intrării în războiu, o emisiune de peste 600 milioane lei aur pentru 7½ milioane locuitori, aproape în totalitate agricultori. După întregirea țării la circa 17 milioane locuitori, normal era ca emisiunea în lei aur, să se dubleze, adică să se emită cel puțin 1.200 milioane lei aur.

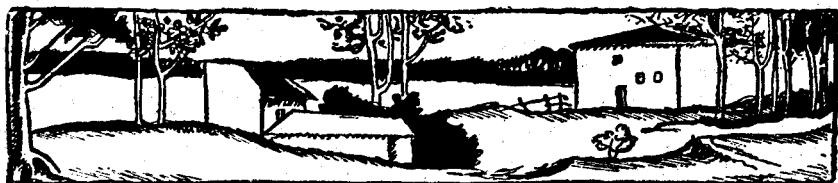
Cum, lipsa de acoperire în aur, greșelile politice noastre economice și conjecurile economice totale, au făcut ca leul nostru de hârtie să se raporte la leul=aur ca la 40, normal era ca emisiunea de 1200 milioane să se urce la de 40=ori, adică la 48 miliarde lei=hârtie, pentru ca să poată deservei nevoile schimbului.

Cum Banca Națională n'avea acoperirea metalică pentru emisiunea cerută de nevoile schimbului, d. Vintilă Brătianu a precizat nenorocitul plafon, fixând emisiunea numai la rotund 21 miliarde. Urmarea a fost fatală, căci viața economică, necesitând mijlocul bani, a oferit în fiecare zi dobânzi urcate, să=și asigure cu orice preț, sumele cu care își putea continua activitatea. Așa am ajuns la dobânzile care ne-au evidențiat criza monetară, apoi ne-au trecut prin criza financiară, ca să ajungem la fatala *criză de producție*, deschisă în toamna anului trecut.

De aici înainte, perpetuări nu mai sunt posibile. Soluțiile, dacă nu le dă țara, le vor da perturbatele forțe economice, de pe urma cărora ruina își face apariția.

VASILE C. OSVADĂ

Curtu

Cea mai îndepărtată amintire din copilăria mea se întinde până într-o vreme când și felul de viață al satului meu se deosebea de cel de acum. Oieritul cel mai intens se practica în rând cu agricultura. Din acest motiv, familia nu se concentra toată în sat, ca astăzi, ci era împărțită după aptitudini și vârstă între sat și sălaș, casa din sat reunind pe membrii, cari se îndeletniceau cu agricultura, iar o altă parte, de regulă bătrânii, trăiau mai mult la sălaș.

Bănuiesc că această trebură să fi fost ordinea și în familia noastră, de vreme ce m'am pomenit că trăiesc pe lume în tovărășia lui moș Avram, bunicul meu, în mijlocul unei turme de oi și unei livezi de pruni, la sălașul din imediata apropiere a unui cucui de deal numit Cioaca, care domină toată regiunea. Imi mutasem domiciliul aci de mic-mifitel, deoarece și astăzi mă mai întreabă unele femei mai bătrâne, dacă îmi aduc aminte cum plângeam după ele când treceau pe lângă sălaș, confundându-le cu mamă-mea. Firește, nu-mi aduc aminte, după cum nu pot să știu nici care a fost rostul meu la sălaș. Probabil m'au trimis acolo ca să nu-i încorc la lucru pe cei mari. Pe moș Avram nu-l stingheream, deoarece el avea pentru mine o jucărie cu care îmi petreceam toată ziua: aceasta era Curtu, un cățeluș mic de tot, ca și mine. Moș Avram pleca cu oile înspre Cioacă însoțit de niște câini mari, iar sălașul rămânea în grija mea și a lui Curtu. La amiază moș Avram se întorcea și ne găsea pe amândoi în mijlocul bozului, unde ne refugiam dinaintea muștelor. Ne jucam, dormeam, și tot așa până la întoarcerea turmei. Când îmi era foame o apucam prin pruni și adunam prune căzute, căci eram prea mic ca să mă pot urca în pom. Seara venea cineva din sat de aducea de mâncare lui moș Avram, iar pe mine mă lua în sat, pentruca a doua zi să mă pomenesc din nou la sălaș.

Câtă vreme am petrecut la sălaș, exact nu știu. Trebuie să mă fi apropiat însă de vârsta de școlar, căci, mi-aduc aminte, uneori moș

Avram mă cam întrebuița și la păzitul oilor, iar Curtu se făcuse câine mare.

Cu scăderea puterilor lui moș Avram au început să ni se înpuțineze și oile. Am tot vândut din ele, până când, la un moment dat nu ne mai rămăsese decât vreo zece, pentru cari nu făcea să ne pierdem vremea. Le-am încredințat în pază străină și ne-am mutat în sat. Sălașul s'a ruinat zi cu zi, ca orice lucru fără stăpân. Ne mai serveam de el și mai târziu, pe vreme de ploaie, la păzitul prunilor. Iarna nu mai putea oferi scut nimănu. Șindrila i-o cărase vânturile năpraznice, cari băntuie pe aci, iar pereții, bătuți fiind din pământ, i-au topit ploile. Astăzi nu se mai vede nici o urmă din coliba ce m'a adăpostit în primii ani ai existenței mele.

Mutat în sat, firește, s'a schimbat și felul meu de viață. Am trecut, cum am zice, dela păstorit la agricultură. Numai că, pe cea dintâi o făcusem în teorie, iar pe cea de a doua trebuia s'o practic efectiv. Ceeace îmi plăcea profund era că trebuia să mă scol foarte de dimineață, odată cu ziua, fie pentru a mâna vaci și viței la pășune, fie pentru a-i însoți pe cei mari la câmp, unde se găsea de lucru și pentru mine. Rupeam în calea celor mari frunzele de cucuruz pe vremea prășitului și îngropatului, pliveam la grâu — având avantajul că nu trebuia să mă plec prea de sus căci eram numai de o șchioapă, — făceam căpețele pe vremea secerișului, sau păzeam la pruni, aceasta cu titlu de monopol și cu mare plăcere. Poate că datorită acestei împrejurări mi-a lăsat, regretatul meu tată, un iugăr de pruni. Și-o fi amintit și după treizeci de ani că această ramură a agriculturii mi-a plăcut mai mult. În orice caz, iugărul cu pruni nu este lipsit de fâlc. Se vede aceasta și din felul cum l-a ales pe al doilea, căci două iugăre constituie averea mea părintească. Al doilea iugăr este pământ de bună calitate, dar nu mi l-a dat ca să fiu compensat pentru acela cu pruni, ci fiindcă și deoparte și de alta are vecini buclucași, cărora în fiecare primăvară și toamnă le scapă plugul cu o brazdă în pământul nostru. Știind de-acu na că noul proprietar este avocat, desigur, se vor gândi de zece ori înainte de a mai greși.

Lumea poate nu m'ar crede dacă aș spune că, deodată cu mutarea mea în sat am început să manifest și oarecari pretenții de modă, despre care la sălaș nici habar n'aveam. Acolo mă îmbrăcam ca și moș Avram. Deosebirea între noi era numai de statură și vârstă. Nu tot așa însă în sat. Aici mi se păruse că portul finetelui se deosebea de acela al bătrânilor, fapt care m'a îndemnat să-l critic pe moș Avram pentru felul cum îmi făcea o pereche nouă de opinci. La aceasta moș Avram mi-a tras o sfântă de bătaie cu cureaua ce-și înfășura pulpa piciorului, lecuindu-mă pentru tot restul vieții de asemenea pretenții. Astfel, cu prețul suferinții mele s'a eliminat moda din familia noastră și noi am continuat să purtăm opinci croite bătrânește și căciuli albe, în vreme ce toți copiii satului purtau negre.

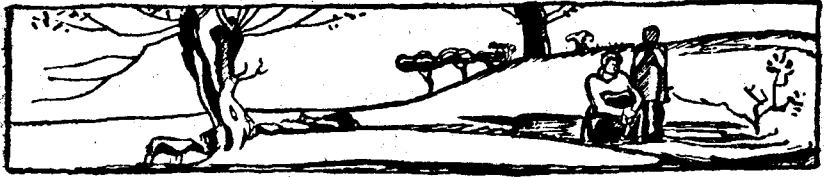
Curtu a rămas și pe mai departe atașat persoanei mele și aceasta constituia un mare avantaj pentru el, căci mutându-ne în sat trebuie să fi simțit și el o schimbare oarecare. Dar el s'a bucurat

până la bătrânețe de favoarea de a nu fi fost legat în lanț. De altfel era și inutil una ca asta. El era legat de mine, fiind prieten cu prietenii mei și dușman cu cei ce m'ar fi atacat. Mă însoțea dealungul vrâstei de cucuruz când rupeam la frunze și la pruni și pretutindeni. Grație lui, eu nu cunoșteam frica nici în cea mai fragedă copilărie. Umblam ziua-noaptea, în și afară de sat, ca un om bătrân, pentru că alături de mine îl aveam pe Curtu, mare ca un urs de ghiață, căci uitasem să spun că era alb. El m'a plâns și când m'am dus la școala din oraș, căci satul n'avea de unde să știe. Am plecat de cu seara, atunci când satul era cufundat în primul lui somn, căci drumul până la Biserica=albă era lung, iar boii lui moșu Costa mergeau încet. Numai Curtu a văzut plecarea mea și numai durerea lui a fost nemărginită. El m'a petrecut până la „Ogașul pustăliilor“, în al doilea hotar, până când a înțeles că trebuie să ne despărțim.

Abia în lumina amintirilor proprii știu să apreciez cu adevărat, că cel mai credincios prieten al omului este cânele și că despre fidelitatea lui s'au putut scrie poezii. I-aș scrie și eu lui Curtu dacă așa avea darul acestui meșteșug. Aceasta cu atât mui mult, cu cât efectele prieteniei lui s'au resimțit și mai târziu, atunci când Curtu nu mai era. Pentru că el nu mi-a fost numai un tovarăș de copilărie ci, indirect, și un educator al meu, după cum m'a făcut să înțeleg, un mare pedagog. Din jocul neîntrerupt al copilului cu unul și același lucru, fără să-l plictisească, ia naștere perseverența la munca grea din vârsta matură.

Iată de ce un capitol de amintiri poartă ca titlu numele celui dintâi și celui mai bun prieten al meu, a lui Curtu...

P. NEMOIANU

Scrisoare din Budapesta

Aspecte politice interne. — Criza parlamentarismului maghiar. — Polemica Bethlen-Nagy.

Cititorii *Țarei Noastre* își aduc aminte de enormele eforturi ale contelui Bethlen pentru a crea un partid guvernamental în locul coaliției din prima Adunare Națională de după război. Străduințele lui au avut un rezultat neașteptat, grație orânduielilor interioare ale Ungariei, cari au fost de atâtea ori înfierate de opinia publică mondială: votul electoral pe față și măsurile excepționale de război, rămase în vigoare și azi. În Parlamentul actual, constituit în Ianuarie 1927, contele Bethlen are o majoritate zdrobitoare: 207 deputați guvernamentali (între aceștia se numără și 35 deputați creștin-sociali) față de 31 deputați opoziționiști. În Adunarea Națională trecută, partidul creștin-social juca rolul unei penecule de echilibrare; se credea atunci, că opoziția ar putea duce o campanie cu succes contra guvernului, în cazul când ar fi fost sprijinită de acest partid.

În actualul Parlament, contele Bethlen dispune de majoritate absolută, care poartă însă în ea și germenele crizei. Elemente eterogene, cu concepții diametral opuse, sunt înglobate în majoritățile parlamentare, și în mod firesc, după constituirea Camerei, curentele contrare s'au ciocnit, nu la conferințele guvernamentale, nici în incinta Parlamentului, ci în cluburi sau în coloanele jurnalelor, dând ocazie publicului să se desfășoare în lupta dela distanță a tovarășilor aceluiaș partid.

Trecând în revistă fracțiunile din cari este compus actualul partid majoritar, vom întâlni pe *micii agrarieni*, urmașii lui Nagyatádi Szabó, lipsiți de importanța de odinioară, când formau stânca pe care și-a clădit contele Bethlen puterea. Gruparea aceasta aranjează periodic câte-o rebeliune de partid, cerând realizarea postulatelor micilor gospodari, dar sunt desarmați mereu de ministrul de agricultură Janos Mayer, instrument orb al contelui Bethlen. Urmează, apoi, fracțiunea *liberală de stânga*, condusă de foștii miniștri Kállay și Ugron, cari reprezintă interesele bancare cu incontestabile legături în străinătate. Kállay, încurajat de activitatea lordului Rothermeere, care nu încetează să sfătuiască pe actualii cârmuitori ai Ungariei să introducă reforme democratice în sistemul lor de guvernare, și având în vedere acțiunea

de revizuire a tratatului dela Trianon patronată de guvern, a precizat cu prilejul Anului nou postulatele politice liberale, pe cari urma să le observe guvernul: votul universal secret și inaugurarea libertăților publice. Conte Ugron a declarat că nerespectarea acestor puncte de guvernământ va zădărnici întreaga acțiune pentru recăstigarea integrității teritoriale.

Se remarcă, mai departe, între micile biserițe, și grupul *Schandl-Eörffy*, format din deputați intelectuali, cari pretind că reprezintă interesele agrarienilor. Cum însă Schandl este subsecretar de stat pe lângă ministrul țărănist Mayer, aderenții lui nu vor iniția niciodată vre-o răzvrătire contra conducerii partidului contelui Bethlen. Acest grup operează de multe ori paralel cu fracțiunea micilor gospodari, prezentându-se cu colorit democratic-popular, ceea ce a provocat organizarea reacționarilor, a marilor latifundiari, care formează centrul sub conducerea conților Raday și Teleky, foști miniștri. Programul acestor din urmă este salvagardarea integrității programului partidului și urmărirea orbește, fără critică, a contelui Bethlen. Acestei grupări i s'a atașat acum în urmă și fracțiunea din dreapta extremă (rașistă) condusă de Vician și Fay.

Deputații majoritari au fost aleși prin mijloacele cele mai abuzive cunoscute în viața parlamentarismului, au fost *numiți* și nu *aleși*. Iată ce spune despre situația deputaților majoritari Carol Rassay, șeful opoziției democratice, în ședința din 13 Ianuarie: „In viața publică maghiară azi-măine vom întâmpina numai suflete de sclavi, legate fedeleș, proprietari îngâmfai de robi și oameni prostituți, cari se ceartă asupra prețului cu care vor să-și vândă persoana...” Aceste constatări întunecate au fost aprobate, chiar în aceeași ședință, de leaderul partidului contelui Bethlen, Elemér Madarász...

Opoziția, redusă și desbinată de campanii personale, n'a putut exercita o critică eficace asupra treburilor țării, de aceea s'a creat curente reprezentând principii deosebite, cu spirit de critică, în sânul partidului majoritar. S'a ajuns la convingerea, că, în definitiv, conservatismul ortodox inaugurat de contele Bethlen a avut rost numai în epoca consolidării, actualmente însă, trebuie să se facă concesii democratice, care în occident câștigată teren exercitând o vădită presiune și asupra factorilor oficiali maghiari. Condus de aceste considerente, un vechiu luptător și tovarăș al lui Nagyatádi Szabó dr. Iuliu Berky a scris un articol în *Pesti Napló*, cerând contelui Bethlen să permită critica obiectivă a partizanilor săi, căci în caz contrar activitatea legislativă a guvernului va ajunge să fie paralizată complet. Micii agrarieni pretind votul secret universal, o politică agrară democratică, și suprimarea măsurilor excepționale. Actuala reformă agrară n'a făcut să înceteze sistemul feudal fonciar. Ei atacă violent risipa ce se face cu banul statului, risipă care întrece ori ce măsură imaginabilă și demoralizează diversele categorii ale populației. Concluzia e, că o politică interioară, care ar satisface exigențele democratice, ar servi ca sprijin prețios acțiunii lordului Rothermeere pentru revizuirea tratatului de pace.

Emil Nagy, după cum am amintit într'un articol anterior, a scris o serie de articole, în care demonstrează că străinătatea nu este deloc încântată de sistemul de cârmuire al actualului regim ungar.

Centrul partidului unitar și *liberalii* lui Kallay au sperat reciproc, că vor triumfa la întrunirea majorităților din săptămâna trecută. Contele Bethlen însă, în discursul lui, a dojenit cu cuvinte aspre pe deputații cari propovăduiesc principii ce nu aparțin programului partidului. Ca încheiere s'a votat o moțiune, după care deputații partidului nu, au voie să discute liber problemele politice cari ar fi contrare programului partidului. Orice articol de polemică, sau de critică, trebuie supus prealabil comitetului executiv al partidului.

Prin urmare, coloritul politicei guvernului este identic cu drapezul *centrului*, menținând metodele de guvernământ în flagrantă contradicție cu dezideratele fracțiunii *liberale*.

Această moțiune drastică a determinat pe Emil Nagy și pe dr. Gyula Berky să demisioneze din partidul majoritar, făcând fiecare un aspru rechizitoriu actualului regim, afirmând că contele Bethlen suprimă cu mijloace dictatoriale opinia liberă a deputaților și că se lasă înconjurat de o clică politică. Izolându-se de factorii dela cari ar putea afla adevărul, contele Bethlen nu mai vede clar, cari sunt remediile pentru desăvârșirea consolidărei înjghebate cu atâta trudă. Presa liberală pretinde energic ca și deputații liberali din partidul guvernamental să=și dea demisia, cu atât mai mult cu cât și Nagy și Berky sunt conservatori. Cercurile politice sunt în permanentă fierbere. Contele Bethlen intenționează să=și refacă marele stat major, iar la întrunirea viitoare a majorităților parlamentare va anunța concesiunile ce crede că va fi util să acorde în interesul menținerii unității partidului.

* * *

Emil Nagy, apostolul cauzei maghiare în străinătate, *globetrotterul* încărunțit, a constatat în pelerinajul său că presa ungară a atacat neghiob și brutal pe Chamberlain, raportorul chestiunii optanților, din pricină că a acceptat punctul de vedere al României. Ori, prietenii lui englezi i-au pus la dispoziție întreg materialul procesului și Emil Nagy s'a convins că opinia publică maghiară nu a fost orientată asupra catastrofei greșeli, ce a comis primdelegatul maghiar, contele Csaky când a semnat în 1923 la Bruxelles o înțelegere, prin care se recunoaște, că reforma agrară română nu este în contradicție cu tratatul de Trianon și exproprierea optanților unguri, făcută din considerente de utilitate publică, este justă. Acest act al contelui Csaky, a fost echivalent cu bătălia dela Marna. Guvernul maghiar a fost silit să desavueze pe contele Csaky și să delege pe contele Apponyi pentru a repara gafa contelui Csaky. Contele Apponyi, prin prestigiul lui excepțional și fenomenalele sale calități, abia a putut să mai înfoacă puțin opinia publică mondială în favoarea Ungariei, deoarece adversarul lui a fost iscusitul și talentatul Titulescu, care a exploatat abil „slăbiciunea de nervi“ a contelui Csaky. Emil Nagy atacă violent diplomația ma-

ghiară, care este ignorantă, exclusivistă, și pretinde a fi infailibilă. Ea formează o castă, unde omul începe numai dela baron. Se povestește cazul ministrului plenipotențiar maghiar dela Roma, care n'a știut, fiind întrebat de regele Italiei, cât teritoriu a pierdut Ungaria, și n'a avut cunoștință dacă Carol Huszar a fost ministru-președinte sau nu...

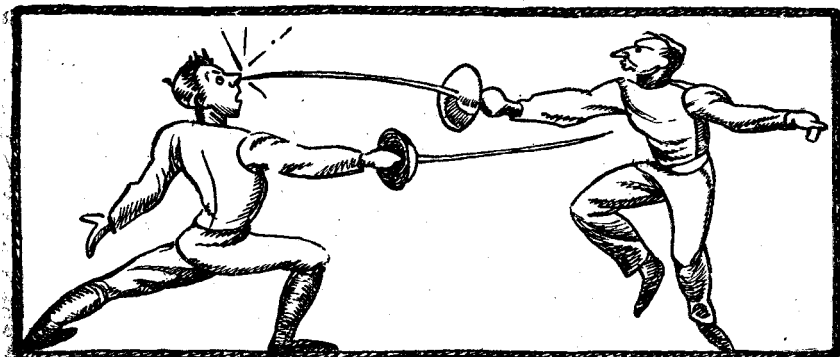
Contele Bethlen, neliniștit de potopul de articole ale lui Nagy în cari acesta pretinde reforme radicale în politica interioară a țării, și-a pierdut orientarea rațională și a declarat că Nagy afirmă neadevăruri, bazându-se pe datele propagandei dușmanilor Ungariei. S'a încins o discuție în presă între acești doi politicieni expansivi și impetuosi cu interesante amănunte. Nagy susține, că nu i s'a raportat contelui Bethlen întreg materialul asupra incidentului dela Bruxelles și demonstrează cu citații din discursurile rostite la Geneva de membri Consiliului Societății Națiunilor însemnătatea înțelegerii. Adatci, Lordul Cecil, Branting, toți au subliniat impresia penibilă produsă de faptul că guvernul maghiar a desavuat semnătura prim-delegatului său care a avut însărcinarea deplină pentru a încheia un acord cu reprezentantul României. De șapte ori citează din discursul delegatului României, Titulescu, care a putut să desbată desavuarea aceasta umilitoare pe un ton de superioritate disprețuitoare, afirmând că România respectă acordurile și roagă să fie respectate toate convențiile.

Contele Bethlen, în replica lui, afirmă din nou că Nagy spune neadevăruri și-l autoriză să-i facă proces de presă pentru a se dovedi adevărul. În cazul când Nagy va câștiga procesul, contele Bethlen declară că va demisiona. Ministrul-președinte bagatelizează însemnătatea moțiunii iscălite de contele Csáky și termină replica astfel: „Membrii Societății Națiunilor, precum a fost evident, au ales punctul de vedere mai comod și au încercat să arunce vina asupra contelui Csáky. Cine cunoaște cât de puțin mentalitatea Societății Națiunilor și tactica ei urmată în chestiunea aceasta, îmi va da mie dreptate, când îndrăznesc să afirm că soarta moțiunii ar fi fost aceiași și în cazul, când contele Csáky n'ar fi semnat-o, deoarece consiliul Societății Națiunilor este neîntrecut în redactarea moțiunilor de amânare și nu a ajuns în încurcătură niciodată căutând argumentele cu care motivează amânarea“.

Emil Nagy declară, la rândul lui, că astfel de expresiuni nu s'au întrebuințat niciodată la adresa membrilor Consiliului Societății Națiunilor de către persoane cu răspundere. Acestea nu vor contribui la pregătirea atmosferei dela Geneva în favoarea Ungariei. Mussolini își poate permite un ton dictatorial, dar conducătorii Ungariei ciuntite și betegite trebuie să caute bunăvoința Societății Națiunilor. Emil Nagy e convins că adversarii țării ungurești vor exploata cuvintele necumpanite ale contelui Bethlen.

Budapesta, Ianuarie 1928.

B. M. RUCĂREANU

GAZETA RIMATĂ

Mofii

D. dr. Al. Vaida anunță prin ziarul „Lupta“
o nouă revoluție à la Horia, Cloșca și Crișan.

Zadarnic ne mai amăgim,
Are dreptate Voevodul:
Noi stăm prea sus și n'auzim
Cum fierbe'n clocote norodul.
Trec zile scurte, pe furiș,
(Ca un covor persan prin vamă)
Și nu vedem, din ascunziș,
Trecutu'n umbră cum ne chiamă.
Să părăsim meschinul zbucium,
Cotidianele emoții...
Auzi un sunet lung de bucium?
Inchide ochii... Vezi? Sunt Mofii!

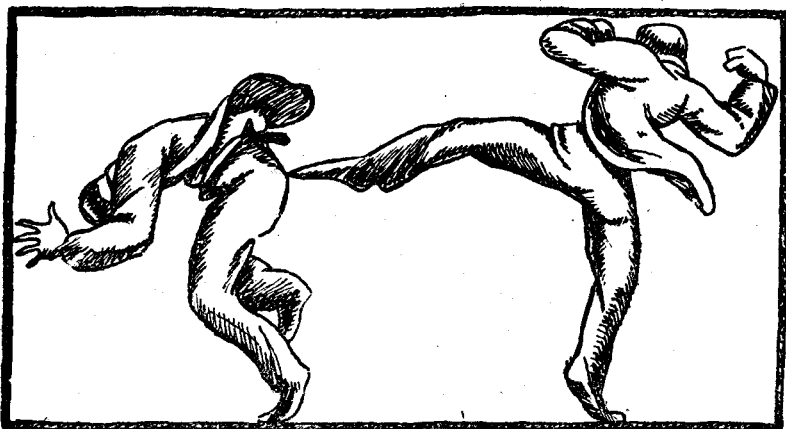
Dar nu sunt cei pe care-i știți
Din chipul cărților de școală,
Intunecați și obidiți,
Tăcuși și gata de răscoală...
Veniră alții'n locul lor,
(De o obârșie cam vagă)
Purtând un gând răzbnător
In călimara lor iobagă.
Să tremurăm ca varga toți,
S'a 'ntors cu susu'n jos istoria,

*In țara noastră de ilofi
Emil D. Fagure e Hòria!*

*Pe dealul repede cum urci,
Se strâng vitezele mlădițe,
S'au înarmat, câțiva, cu furci,
Și cei mai mulți cu furculițe.
Se'ndeasă Grauerii... li văd!
In cavalcadă de ciubere...
Pe caii mici... E un prăpăd...
(Și Honigman mă strigă: — Vere!)
In frunte, dârzul căpitan
Stă mândru și'n cruntat, fiin'că
E Mendel Grünberg, zis Crișan,
Și poartă, din strămoși, opincă...*

*Aleargă timpul nărăvaș
(N'o ia, ca'n alte dăți, cu droșca)
Azi Brănișteanu-i pui golaș,
Și Kalman Blumenfeld e Cloșca.
Aceștia sunt martirii toți,
Eroi poetizați de gloată,
Nerăzbunații strănepoți
Ai celor trași demult pe roată.
Dar roata se întoarce iar,
C'asa vrea soarta milostivă:
Azi, Moșii de pe Sărindar
Ne trag pe noi, la rotativă!*

*NICOLAE URSU (din Albac)
— fost revoluționar în Munții Apuseni —*

I N S E M N Ă R I

Putea să fie! Potlogarii au, și ei, uneori, momente de sinceritate. Gazele din strada Sărindar scapă, la rândul lor, din când în când, câte-o vorbă, dându-și fără voie, arama pe față, (Zicem: fără voie, pentrucă de obicei, în celelalte zile, honigmanii sunt, din motive profesionale, băești deștepți).

Se împlinește astfel dictonul cunoscut: „Gura păcătosului adevăr grăește“!

Într'unul din numerele mai recente ale *Adevărului*, găsim astfel o mărturisire prețioasă, pe care o reținem, ca o nouă justificare a luptei pe care o ducem împotriva samsarilor de cernală. Noi am spus dela primele rânduri așternute pe hârtie la această revistă, că atitudinea noastră fățiș protivnică tuturor aparițiilor parazitare ale scrisului, mai mult sau mai puțin românesc, o vom plăfi cu contravaloarea unei avalanșe de calomnii și insulte. Dar am mers la atac cu viziunea deschisă, împăcați dinainte cu toate riscurile cutezătoarei noastre acțiuni.

Ceeace am presimțit s'a întâmplat. Și acum avem confirmarea spuselor noas-

tre din însăși oficina rotativelor adverse. Iată cum se spovedește, sub pseudonim ca de obicei, dl Kalman Blumenfeld, pentru ca să nu mai fie nici umbră de indoială:

— „Di Goga ne urăște. Noi nu-l urâm. Noi îl deplângem. Putea să fie în această fără purtătorul luminii, reprezentantul civilizației, cultivatorul sentimentelor de omenie, al libertăților indispensabile omului modern. A preferat să fie reprezentantul celui mai negru huli-ganism. Reprezentantul celui mai odios politicianism. Ațâțătorul la dezordine împotriva celor mai slabi. S'a judecat singur și toate eforturile sale de a se pune în mijlocul interesului public, vor eșua în mod lamentabil, cum în mod lamentabil au eșuat și până acum“.

Pricepeți cum se traduc șirurile de mai sus, în limpede limbă românească. Dacă directorul *Țării Noastre* s'ar fi scris în „Liga Drepturilor Omului“ alături de dl C. Costa Foru sau ar fi făcut cel puțin, ca dl Panait Istrati, o călătorie de plăcere (sau de convingeri) la

Moscova, *Adevărul* l-ar fi îmbrățișat (brrr!), i-ar fi publicat fotografia la gazetă, și l-ar fi declarat cel mai strălucit bărbat politic de pe toată suprafața Ardealului! Dar, din nefericire, (pentru cine?) dl Octavian Goga n'a primit să fie, după concepția Grauerilor, „purtătorul luminii” „reprezentantul civilizației”, „cultivatorul sentimentelor de omenie”, ci, punându-și toate darurile cu care a fost înzestrat în slujba ideii naționale, nu s'a sfiit să apuce de guler pe toți musafirii nepoștii, cari șgulindu-se după formulele mincinoase de mai sus, urmăreau, în realitate, destrămarea lentă a unității noastre etnice.

Astfel, fostul ministru de Interne, care ca păzitor al liniștei în țară n'a avut de înregistrat nici un început de turburare a ordinii publice, e declarat de desamăgiiții confrăți: „reprezentantul celui mai negru huliganism” și „ațățătorul de desordine împotriva celor slabi”. Cei slabi sunt, se înțelege, curagioșii redactori dela *Adevărul*...

Filipica dlui Kalman Blumenfeld se termină cu o profeție: „Toate eforturile sale (e vorba tot de dl Octavian Goga) de a se pune în mijlocul interesului public vor eșua în mod lamentabil”. Adică (pentru a traduce din nou) presa din strada Sărindar nu-l va aclama pe directorul *Țării Noastre* nici odată.

Mulțumim de explicație. E un lucru pe care-l știam de mult... Reținem atât. Dl Octavian Goga putea să fie pe placul *Adevărului*. Dar n'a vrut! *Adevărului* îi pare rău? Nouă nu.

O aniversare. — În vâlmășagul vulgar al icnelilor politice, sărbătorirea academicianului Ion Bianu, profesor de Istoria literaturii vechi românești la Universitatea din Capitală, a fost o clipă reconfortantă, dovedind că razele fierbinți ale recunoștinței pătrund, câteodată, și în liniștea bibliotecii. Admiratorii dlui Ion Bianu l'au găsit, și de

data aceasta, printre cărți, mângâind cu mâna sa expertă legătura unei Evanghelii de pe la 1600, sau aplecat de-asupra unui text înflorit de Cronică moldovenească. Academia Română a avut în d. Ion Bianu pe unul din acei rari pașionași ai științei, cari își concentrează toată energia și toată preocuparea vieții pentru propășirea unei înșirății. Sărbătoritul de deunăzi a rămas tot timpul paznicul priceput și harnic al Bibliotecii înaltului așezământ de cultură, veghiând cu o nepotolită gelozie la organizarea și la înzestrarea ei. Din această înclinare au răsărit cercetările sale științifice, cari au rodit, ca fructul cel mai de preț, acea *Bibliografie românească veche*, alcătuită în colaborare cu regretatul Nerva Hodoș, lucrare monumentală de pricepere și erudiție, care consituie unicul îndreptar complet și serios pe tărâmul studiului celor dintâi manuscrise și tipărituri românești. Vioi și neostenit, d. Ion Bianu e, cu trup și suflet, al misiunii sale, și astăzi. Îi urăm, ca și aniversările viitoare să-l găsească la postul său.

Corvada șabășgoimilor. — S'ar părea, că odată pe săptămână, Sâmbăta, patronii gazetelor din strada Sărindar nu pun mâna pe condei, ca să ne înjure. Potrivit unei vechi tradiții, călimara lor, în ziua aceea, odihnește. Cum o să se întrerupă, însă, campania lor împotriva noastră, chiar pentru douăzeci și patru de ceasuri? De aceea, odată pe săptămână, Sâmbăta, hârdaiele cu lături sunt purtate, vremelnic, de câțiva fineri confrăți, șabășgoimi de ocazie, însărcinați să compună obișnuitele articole de cailomnie și insultă la adresa noastră, a celor grupați în jurul acestei reviste. Urătă meserie! Cu Grauerii, înțelegem și noi să avem de furcă. Cel mai mare rău pe care li l'am făcut, e acela de a le fi despuiat pseudonimele. Dar, de ce să ni se încurce picioarele și prin proza

Teodoreștilor? Adică, Braniște să fie atât de aproape, sufletește, de Brăniș-teanu?

Nu, desigur. Nu e o chestiune de suflet, ci o afacere de simbric. Șabăsgoimul e bine plătit pentru slujba imun-dă pe care o face. Cine îndrăznește să-i arunce învinuirea că ar sluji numai din convingere? Tipul e cunoscut și a fost fixat la vreme, cu un ac în elastica-i coloană vertebrală, pe paginile albumului zoologic al *Țării Noastre*. Toate simpa-tiile noastre pentru rânđașul creștin, tocmit să măture Sinagoga în fiecare zi de Sâmbătă!

Amnistia. — Am arătat, încă din primul număr al *Țării Noastre*, cum norocoșii antreprenori ai gazetelor din strada Sărindar au scăpat de neplăcuta perspectivă a unei serii de procese de presă, grație intervenției parlamentarului evreu dl Horia Carp, care a susținut cu succes un amendament în acest sens la legea amnistiei. Multora li se va fi părut neintemeiată această destăinuire, atribuindu-ne o excesivă pornire împo-triva cunoscuților clienți ai disprețului și scârbei noastre săptămânale, gazetarii din strada Sărindar.

Iată, însă, că o mărturie nouă, din locul cel mai autorizat, vine să întâ-rească spusa noastră. Într'unul din cele mai recente numere ale ziarului *Univer-sul*, organul personal al dlui Stelian Popescu, ministrul Justiției, citim urmă-toarele rânduri, foarte lămurit redactate: „E bine să se știe, că în proiectul de amnistie întocmit de dl Stelian Popescu n'a fost vorba de amnistierea procese-lor de presă, — care s'a pus în lipsa dsale dela Cameră, — și după stăru-inți de care nu sunt străini domnii dela „Adevărul” și „Dimineața”. Nici că se poate o declarație mai categorică, și mai autentică.

Pricepem foarte bine dorința dlui mi-nistru al Justiției, care ține să se știe,

că impunitatea profesioniștilor infamiei nu se datorește inițiativei sale. Foarte bine. Dar, să ni se îngăduie să obser-văm, că amendamentul buclucaș, cu toate stăruințele domnilor dela *Adevărul* și *Dimineața* n'ar fi putut să fie votat fără concursul binevoitor (prea binevoitor!) al majorității. Iese, deci, la iveală, o complicitate, pe care am mai subliniat-o și altădată, și a cărei moralitate o lăsăm la aprecierea celor cari n'au rude nici la Lemberg nici la Ierusalim. Cum nu era să ierte Parlamentul partidului libe-ral pe bine-plățiții mercenari, cari au fost folosiți, la vreme de mare nevoie, ca instrumente ale insultei și ale calomniei.

O mână spală pe alta. Dar cum ră-mâne cu obrazul?

Falimentul nostru. — Adversarii noștri politici nu ne iartă și se răsbună cu cruzime. Dl Iuliu Maniu publică în zia-rul *Patria*, subt pseudonimul Pavel-Pa-vel, un lung articol împotriva *Țării Noa-stre*, din pricina căruia ne simțim foarte greu încercați. Pentru ca să nu rămână nici urmă de indoială despre nenoroci-rea care a căzut asupra noastră, vom reproduce mai jos câteva din constatările și concluziile cumplitului articol.

Profitând până la exces de împreju-rarea că nu iscălește cu propriul său nume, șeful partidului național-țărănesc, — client atât de rar al mesei de scris, — e brutal și nemilos ca un călău de profesiune. Iată câteva din sentințele cu cari suntem loviți la moalele capului: — „Țara Noastră, cu toată existența ei, de câțiva ani, n'a putut să se afirme în Ardeal ca o revistă de serioasă îndru-mare politică”. Sau, mai departe: — „Țara Noastră a propagat idei diametral opuse aspirațiilor provinciei ciscarpatine”. Sau, alta: — „În nici o publicație din Ro-mânia nu s'ar găsi o mai mare cantitate de ură față de un colț de țară, care l-a ocrotit atât de mult și sincer pe Oc-tavian Goga, ca în revista ce o conduce”.

Va să zică, lupta noastră pentru a firmarea ideii naționale nu constituie o îndrumare politică serioasă. Acțiunea noastră împotriva tendințelor regionaliste, care a silit pe conducătorii fostului partid național să părăsească arena îngustă a lozincelor de separatism și să accepte contopirea în viața politică a Românicilor întregite, a fost diametral opusă aspirațiilor provinciei ciscarpatine. Alarma, pe care o dăm la tot pasul, împotriva valului de străinism copleșitor; grija, pe care o arătăm, fără întrerupere, față de justa reintegrare a neamului românesc în toate drepturile sale de existență; dorința noastră neastâmpărată de a vedea reabilitat odată Ardealul acesta, exploatat de prea mulți aventurieri și compromis, pe nedrept, de atâta prostie importantă, sunt, se vede, la un loc, manifestatii îngrijitoare de ură față de un colț de țară, care ne-a ocrotit...

Iată pentru ce spuneam, că dl Pavel Pavel, adică dl Iuliu Maniu, e brutal și nemilos cu noi. În deosebi, ne înbăm cu îngrijorare, ce vor zice în sinea lor miile de cititori, cari ni-au urmărit scrisul săptămânal și au fost îndreptățiți (de aparențe) să creadă, că ideile pentru cari am militat la *Țara Noastră* au triumfat în mare parte, chiar dacă noi n'am profitat de pe urma lor? În 1920, cei mai mulți dintre conducătorii politici ai Ardealului își închipuiau, că partidul național, retransat după meterezele Consiliului Dirigent, va putea să guverneze țara fără întrerupere, colaborând, nemuritor și recc, cu toate partidele cari s'ar perânda la cârmă în vechiul Regat. Astăzi, aceiași matadori ai politicii de izolare provincială se înfățișează la Giurgiu, alături de dl I. Mihalache, ca să ceară plecarea guvernului liberal!

Aceasta se chiamă, după *Patria*, falimentul năzuințelor noastre. Am înțeles, suntem distruși!

De închiriat. — Soarta vitregă a Teatrului Național și a Operei Române din Cluj e un real motiv de îngrijorare pentru toți accia, cari cred în rostul bine precizat al celor două așezăminte de artă din capitala culturală a Ardealului. La ambele instituțiuni s'a declarat o acută criză de conducere. La Opera Română după moartea, de toți regretată, a lui Popovici-Beyreuth. La Teatrul Național după demisia, provocată de amărăciuni mărunte, a dlui Zaharia Bârsan. Vreme de șapte ani, stagiunile obișnuite s'au desfășurat în mod normal, cu muncă încordată, cu realizări onorabile, cu succese excepționale chiar, statornicindu-se, din an în an, un ritm de tradiție și de stabilitate, care mulțumea publicul și satisfăcea oficialitatea.

Astăzi, Teatrul Național și Opera Română din Cluj au intrat în zodia provizoratului. (A provizoratului excepțional, care, împotriva dictonului, n'are mulți sorți de stabilitate). În urma pierderii simțitoare a lui Popovici-Beyreuth a venit, provizoriu, dl E. Massini. Provizoriu s'a dovedit a fi fost, apoi, directoratul dlui Victor Eftimiu. Tot provizoriu a fost numit, acum în urmă, dl N. Bănescu, profesor universitar, care fiind totdeauna gata să se jertfească pentru binele partidului și mulțumirea dlui Al. Lapedatu, își împarte cele 24 ore dintr'oză între noile sale atribuții, între Primărie, Facultate și Parlamentul din București.

Provizoratul, cu toate aceste, va trebui să înceteze. O soluție s'ar părea, că s'a și găsit la ministerul Cultelor și Artelor. Dacă ar fi să luăm în serios unele informații ale gazetelor minoritare, s'au oferit câțiva binevoitori, cari ar accepta să ia în chirie Opera Română (despre Teatrul Național nu se pomeneste, deocamdată, nimic), în schimbul subvenției anuale, pe care statul, și așa, e dispus s'o jertfească pe altarul Terpsichorei... La porțile templului părăsit, o mână ministerială, speriată de perspec-

tiva prăbușirii, a lipit prozaicul bilet de închiriat. Iar în înălțimile impenetrabile ale Olimpului străbate un fior de îndoită îngrijorare: — „Ce ne facem, nene, cu Melpomena“ ?

Am adoptat, spre sfârșit, acest ton de glumă, fiindcă ne închipuim, că totul se reduce la o idioată farsă, sau cel mult, la un timid balon de încercare din partea unor mici oameni de afaceri ai regimului. În momentul, când am simțit că se pregătește într'adevăr o asemenea rușine, comentariile noastre ar lua, imediat, un alt ton. Așteptăm, deci, deslegarea crizei acute de conducere dela Teatrul Național și dela Opera Română din Cluj.

Tapii ispășitori. — Guvernul a găsit, însă, o soluție fericită în chestiunea turburărilor studentești. A băgat câțiva studenți bolnavi la închisoare, ca să sfârșească cu ei mai repede, și a dat afară din slujbă câțiva comisari de poliție, cari n'au știut să păstreze ordinea, din propria lor inițiativă, cu prilejul manifestațiilor dela Cluj și Oradea.

Nenorocite măsurile tardive, ale unor oameni cu răspundere, cari n'au știut, la vreme, să facă față împrejurărilor. Fierberea studentească nu se potolește cu răzbunări inchizitoriale.

Cruzimea și fariseismul nu mai sunt, demult, mijloace de a cârmui o țară. Lumea așteaptă, astăzi, altceva. Curaj și sinceritate. Cu sinceritate, să mărturisim, că există o problemă grea a vieții studentești. Cu curaj, să recunoască guvernul, că n'a priceput să preîntâmpine recente devastări a geamurilor evreești.

Să fim lămuriiți.

Proces pentru idei. — Hotărât lucru, guvernul actual are specialitatea inspi-rațiilor nefericite. Judecați-i ultima ispravă. Acum câteva luni, un obscur profesor dela Universitatea din Cluj, (zicem: obscur, fiindcă nimeni n'a putut

să ne descopere titlurile lucrărilor sale științifice) dl N. Ghiulea, ca-l să pomenim cu numele, a publicat în ziarul *Dreptatea* un articol, pe care, atunci, să-l fi tot citit douăzeci de persoane. Mărturisim, că din întâmplare, nu l-am citit nici noi. (Dacă nu ne-ar favoriza, câte-odată, întâmplarea, ce ne-am face ?) Ei bine, dl I. G. Duca, ministrul Interne-lor, mai puțin norocos decât noi, pe semne, l-a citit, și, socotind că articolul cuprinde îndrăzneii nepermise, a hotărât să ceară darea în judecată a autorului. Iată-l, dintr'odată, pe dl N. Ghiulea transformat în martir al convingerilor sale politice ! Articolul său, care tre-cuse neobservat, e desgropat din colecția *Dreptății* și reprodus în diferite alte gazete, mai răspândite, firește. Victima răzbunării guvernamentale a atins, ca prin farmec, o nesperată ce-lebritate.

Protestări ciudate. — Coresponden-tul din Brașov al ziarului *Patria*, pro-babil un băiat foarte cumsecade, pro-testează de sub poalele Tâmpiei împo-triva delegației permanente din acel oraș, care a favorizat, la o licitație, cutare în-treprindere străină din Odorhei. Pro-Testarea, din punctul nostru de vedere, o găsim pe de-a'ntregul justificată, de-monstrând încă odată roadele unei con-cepții greșite asupra conducerii orașelor din Ardeal și Banat. (Vezi articolul pe care-l publicăm în această privință chiar în numărul de față). Cum ar fi proce-dat altfel delegația permanentă din Bra-șov, când e alcătuită din trei sași și doi unguri ? Era să favorizeze o întreprin-dere românească ?

Ne miră, însă, că tocmai *Patria* se indignează. Nu e organul partidului na-țional-țărănesc, a cărui cărdășie comu-nală cu minoritățile e cunoscută ? N'a sprijinit, deunăzi, rățoieile minoritare în ședința plenară a consiliului comu-nal din Cluj ? Atunci, de ce nu tace ?